

*О. Толочик,
студентка,
С. Лук'янчук,*

кандидат пед. наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УСНОМУ МОВЛЕННІ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІРШОВАНОГО МАТЕРІАЛУ: ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА

В умовах гуманізації освіти, коли особистість зростаючої людини знаходиться у центрі усієї освітньої та виховної діяльності, пошук ефективних засобів і прийомів навчання, в тому числі і навчання іноземної мови, привертає пильну увагу багатьох учених, методистів та вчителів. Результативність вивчення іноземної мови визначається комплексом методів і форм роботи, які використовуються в навчальному процесі.

Практично всі педагоги та методисти, що працюють з дітьми на різних етапах навчання, відводять велике місце поетичним текстам при вивченні іноземної мови на початковому етапі. До питання використання віршованого матеріалу на уроках іноземної мови зверталися такі зарубіжні науковці, як З. Никитенко, В. Аітов, В. Черниш, В. Бухбіндер, П. Роч, Д. Крістал, Р. Кінгдон, А. Малькоц та інші.

Проблема використання віршованого матеріалу при навчанні іноземної мови також привертає увагу вітчизняних науковців та освітян. Це такі, як А. Димент, В. Ізмайлов, Є. Кондрацька, С. Савина, А. Миролюбова, В. Лобанова, Л. Червинська та ін. Свідченням цього є статті, присвячені даній темі, а саме: «Роль віршів і пісень у вивченні граматики англійської мови» (В. Лобанова), «Пісні та вірші на уроках англійської мови» (В. Ізмайлов), «Ігри, вірші та пісні на початковому етапі навчання іноземної мови» (А. Димент) та інші.

Утім, проблема використання римованих текстів у формуванні іншомовної компетенції в усному мовленні школярів на початковому етапі вивчення англійської мови ще залишається недостатньо вивченою. Тому **мета** нашого дослідження полягає в науковому обґрунтуванні ефективності використання віршованого матеріалу з метою формування іншомовної компетенції в усному мовленні школярів на початковому етапі вивчення англійської мови.

Основною метою навчання іноземної мови є формування в учнів комунікативної компетентності, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. До компонентів іншомовної комунікативної компетентності належать мовна, мовленнєва та соціокультурна компетенції. Мовна компетенція передбачає опанування знаннями з лексики, граматики, фонетики, орфографії та формування відповідних навичок: фонетичних, лексичних, граматичних, морфологічних, синтаксичних,

орфографічних, графічних та каліграфічних. Процес вивчення будь-якої іноземної мови також передбачає обов'язкове формування чотирьох основних видів мовленнєвої компетентності: аудіювання, читання, говоріння, та письма. Компетентність – це результат особистісної підготовки учня чи студента, що дозволяє найбільш ефективно і адекватно здійснювати освітню діяльність і забезпечує його розвиток. Це здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Компетентність ґрунтується на знаннях, навичках та вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати. Таким чином, кожна компетентність побудована на поєднанні знань, навичок і вмінь, а також ставлень, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії [1: 11].

Потрапляння в іншомовне середовище – це великий стрес для дитини. Розвиток навичок усного мовлення на початковій стадії навчання – дуже відповідальний етап. Адже в цей період створюється база для подальшої роботи у вигляді сталих знань, умінь та навичок, і саме тепер повинно виникнути та зміцніти прагнення учнів брати найактивнішу участь в усних вправах, що виконуються в класі. Говоріння – усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності, який може бути підготовленим і непідготовленим. Говоріння забезпечує усне спілкування іноземною мовою в діалогічній формі (паралельно з аудіюванням) і в монологічній формі. Воно спрямоване до однієї особи або до необмеженої кількості осіб. Як і будь-яка інша діяльність, акт говоріння завжди має певну мету, мотив, в основі якого лежить потреба; предмет - думки того, хто говорить; продукт - висловлювання (діалог або монолог) і результат, який може виражатися у вербальній або невербальній реакції на висловлювання. Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець [1: 12].

Першоелементом діалогу є репліка, окремі взаємопов'язані висловлювання, межею яких є зміна співрозмовника. Сукупність реплік, що характеризується структурною, інтонаційною та семантичною завершеністю, називають діалогічною єдністю. Діалогічна єдність є одиницею навчання діалогічного мовлення.

Монолог – це безпосередньо спрямований до співрозмовника чи аудиторії організований вид усного мовлення, який передбачає висловлювання однієї особи. На нашу думку, щоб досягти ефективності навчання усного мовлення, потрібно створити всі необхідні для цього умови, які забезпечать мотиваційне середовище для усного продукування. За результатами спостережень за навчальною діяльністю на уроках іноземних мов і вивчення змісту сформульованих навчально-мовленнєвих ситуацій, уміщених у чинних підручниках з іноземних мов, можна зробити висновок, що більшість ситуативних завдань, запропонованих учням, – це ситуативні вправи мовного характеру, які у певний спосіб здійснюють підготовку

учнів до ситуативного мовлення. Важливе місце у формуванні мовленнєвої компетенції учнів відводиться розвитку навичок усного діалогічного і монологічного мовлення (говоріння). Робота над діалогом передбачає два етапи: 1) відтворення, розігрування діалогу із прослуханого чи прочитаного тексту; 2) складання діалогу за ситуативним малюнком, словесно описаною ситуацією, опорою на допоміжний матеріал, а також самостійно, дотримуючись правил етикету, культури спілкування [1: 15].

Методика роботи над розвитком діалогічного мовлення передбачає врахування психологічної структури цього виду мовленнєвої діяльності, яка включає такі складові: мотив, мету, засіб (мова) і кінцевий результат (очікувана реакція співрозмовника). Необхідним для створення діалогу є мотив, бажання висловити ту чи іншу думку, що реалізується по-різному залежно від ситуації мовлення. Тому навчальний процес слід будувати так, щоб у дітей виникла потреба щось повідомити, з'ясувати певні питання, висловити ставлення до проблеми, що розглядається. Формування усного монологічного мовлення має здійснюватися шляхом: 1) переказування прочитаних чи прослуханих текстів; 2) побудови власних висловлювань на основі побаченого, пережитого.

Монолог зазвичай адресований не одній людині, а багатьом. Відповідно, автор повинен побудувати його так, щоб він був зрозумілий будь-якому слухачеві. Тому до монологічного мовлення висуваються високі вимоги. Воно має характеризуватися такими ознаками, як: змістовність, логічність, точність, багатство мовних засобів, виразність, чистота, правильність [1: 17].

Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів у процесі навчання англійської мови вимагає урізноманітнення форм організації навчальної діяльності. При цьому перевага надається формам, які створюють таку мовленнєву ситуацію, коли кожний учень має можливість висловитись, проявити себе в комунікативному процесі. Ефективність римованих текстів як засобу навчання англійської мови у школі зумовлюється, на наш погляд, зацікавленістю школярів у сприйнятті текстів, що римуються. Аналіз текстів сприяє розвитку творчих здібностей школярів, умінь висловлювати свої думки й аргументувати їх. Крім того, вивчення римованих текстів розвиває мовленнєву пам'ять дитини, що є запорукою успішного оволодіння іноземною мовою. Таким чином, особливої актуальності набуває питання використання римованих текстів у навчанні молодших школярів лексики англійської мови. Багато видатних педагогів справедливо звертали увагу на ефективність їх використання в процесі навчання. І це зрозуміло, оскільки так здібності дитини виявляються найповніше і деколи несподівано. Гра, пов'язана з поетичним матеріалом – організований процес, який вимагає емоційних і розумових сил, завжди вимагає ухвалення рішення: як вчинити, як сказати, як виграти. Бажання вирішити ці проблеми загострює розумову діяльність гравців [2: 84].

Процес використання римованих текстів на уроках англійської мови в школі має складатися з таких етапів:

- підготовчий, що має на меті відбір римованих текстів як навчального матеріалу;

- процесуальний, сутність якого полягає в роботі з римованими текстами на уроці англійської мови в початковій школі;

- оцінний, що передбачає оцінку ефективності використання римованих текстів у навчанні молодших школярів лексики англійської мови.

Методами роботи з віршованим матеріалом є доповнення текстів, що римуються вивченими раніше лексичними одиницями, а також творче усне складання фрагментів віршів за картинками. Під час цієї роботи вчитель має заохочувати школярів не повторювати зразок та один одного, а створювати індивідуальні варіанти [3].

Отже, використання віршованого матеріалу може бути ефективним для формування мовленнєвої компетентності молодших школярів у процесі навчання англійської мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. Іноземні мови. 2010. № 1. С. 11–17.

2. Десяцька Н. Віршовано-пісенні матеріали як засіб підвищення ефективності навчання учнів середньої загальної школи / Н. Десяцька // Перспективи розвитку науки. – Гданськ, 2012. – С. 83–86.

3. Харчук А. В. Методика використання римованих текстів у навчанні молодших школярів лексики англійської мови / А. В. Харчук // Наукове видання Вісник ЛНУ імені Івана Франка.